

1829.

Beantwoording der vragen
opgegeven door de Commissie
van Onderwijs in de Provincie
Groningen, door de school-
Onderzoekers van het 2^{de}
district in die Provincie
betrekkelyk de Statistiek.

=

Adorp.

1. Hoe is de naam van uwe dorp plaats?

2. Welke geschichten en gebeurtenissen liggen in de oorsprong van de kerk? Hoe ver en in welke richting liggen deze gebeurtenissen of gebeurtenissen van de kerk? Wat meet zij, volgens den oorsprong van ieder derzelver en van de plaats uwer woning zelve?

3. Zien ook de grafstenen of duifsteden aan uwe kerk, hoe groot zijn die stenen? Is er een opschrift op uwe torenklok, of zijn er ook opschriften op uwe torenklokken? en zoo ja; hoe luiden die?

2. Harzens en Hekken. Harzens ligt een kwartier noord ten zuiden, en Hekken een kwartier noord ten noorden westen van Adorp. Adorp beteekent niet anders dan dorp by de A. Zynde een rivier die ten oosten van dit dorp stroomt.

3. Duif- of duifsteden wordt hier niet aan de kerk gevonden. De opschriften welke aan de kerk gevonden worden zynen: voor by de kerkdeur, staat op zijde Anno 1667 of dit het jaar aanduidt in het welke de kerk gebouwd is, meet ik niet.

Achter op het orgel staat: 1815 den 19 October ingewijd. Zynde dit de tijd waarin het orgel hier gekomen is. Het orgel zelve wordt slecht onderhouden, het staat ook op eene slechte plaats, want daar het onder de toren byna geplaatst is, ontvangt het somtyds zoo veel water, dat het in de windslag nat wordt, beter kon het op het oostende geplaatst worden.

Op de klok leest men: Henric Hegewot die heeft mi gegoten, voor de van Harzens in Deventer Anno 1610.

4. Welke rivieren, stroomen, mazen, kolken, of diepen worden in uwe kerk by de Gemeente gevonden? en welke is de oorsprong van ieder en uitwatering?

4. Het Reetdiep, het Scherwerd diepje zynde de oude stroom, de Kleine A. en de groote A.

Vragen.

Antw.

5. Welke meeren in den omtrek van het dorp uwer woning, het zij nog aanvullig of droog gematen?

5. Meeren worden hier niet gevonden.

6. Welke gassen, velden, merwen, ossen, hennels, kooften of dyken in diens omvang? Hoe hoog zyn de valen e. l. welke in derzelver nitrostrichtheid?

6. Hier treft men, verscheidene velden, aan welke zekere zullen onderzocht worden door de Meeren Gubstratinge en Goupe.

7. Welke bosspiken zyn daar?

7. Bosspiken vindt men hier niet.

8. Welke zyn er de voortbrengselen uit ieder der drie natuurryken?

Dierenryk: Koeijen, schapen en varkens veelvuldig, paarden worden er in mindere mate aangefoekt, ook vindt men er tamme konijnen, meest al de uitspanning der jeugd.
Plantenryk: Koolzaad, boonen, erwten, zorge, tarwe, gerst, haver, Kool, aardappelen, peulvruchten, enz.

9. Welke is de grondgesteldheid in de uitgestrekteheid van uwer Kerspel? Hooger en dieper?

Delfstoffenryk: goede klei tot steen.
9. Ten Westen van Adorp heeft men zware kleilanden, hebbende van anderen zeer zandige klei, zoo dat door het zoogenoemde woelen, waarin de zanddeelen met de kleideelen vermengd worden, daardoor meerdere vruchtbaarheid veroorzaakt wordt; ten oosten, op de zoogenoemde heeden vindt men ook mel klei grond van boven, doch vermengd met zanddoorn of yzerdeelen; van anderen heeft men echter ook goede zandige klei, zoo dat deze landen ook veel verbeterd kunnen worden en vele reeds beter zyn geworden.

Vraag
10. Welke huyften
of wetenschappen
worden daer in
beoefend?

Antw:
10. Byzondere kunsten worden hier
niet beoefend.

11. Welke Fabrieken,
Fabryken of Hand
werken worden
daer in gedreven?

11. Men vindt hier een kornmolen,
een bakker, een smid, een knijper
en stelmaker, een houtstek, twee
timmerlieden, waarvan de een ook
tevens verwer en glazemaker is, twee
schoenmakers, waarvan de een ook
tevens het leerlooijen doet, twee
kleermakers, vier winkeliers en
vijf herbergiers.

12. Welke is de
luchtgesteldheid
in uwe stad, in
uw dorp of in
uw gehucht?

12. Eene koude en onbestendige lichts-
gesteldheid, zynde de voordeurind
hier zeer groot en onaangenaem.

13. Hoe vele kerke,
scholen, Leesge-
zelschappet en
zanggezelschap-
pen bestaan er?

13. Eene kerk en een school.

14. Welke middelen
van kostaan
hebben de inwon-
ners van uwe
dorpplaats?

14. De vee teelt en landbouw zyn hier
de voornaamste middelen van
kostaan.

15. Hoe is hunne
platte taal?

15. Om zeker te zyn van de rechte
gezegden spreekwijzen en geheele
uitspraak te verkrijgen, liet ik
den kinderen gelegenheid geven
om zamen te spreken op hunne
eigen te maken, over willekeurige
onderwerpen in hunne gewone
taal, en verkreeg onder anderen,
dez van een meisje der tweede
klas, vooral voorkomende onder
knappen

Vraag.

Actus

Knapen en jongelieden.

Zamenpraak tusschen Klaas en
Pijt over de Keminen.

Klaas. Het toe ook nog Keminen Pijt?

Pijt. Ja Klaas, maar ik nyt ook nog nyt,
of onze Jurrien ook nog gounend
het.

Klaas. Hou Pijt wyshoe dat nyt?

Pijt. Og jong; ik heb dy je zegt domkop,
dat mi gounend hadde, wolt
doe dan ein praktidel Koopen?

Klaas. Ja Pijt.

Pijt. Kriegt dog gounend Klaas.

Klaas. Waarom nyt Pijt?

Pijt. Zal ik die dat reis zeggen Klaas?

Klaas. Ja Pijt.

Pijt. Om dus toe mi der haast gynn geld
neur geuen wille Klaas, en daarom
wil ik ik nyt down, want ik Ken
dien Kuren mel.

Klaas. Los Pijt hou wil ik dan down?

Pijt. Doe wille de Keminen goudkoop
Koopen en dan meer deur vertoo-
pen, want dan wint toe geld. Klaas
en ik nyt.

Eene andere Zamenpraak tusschen
meer bejaarde personen ontwing ik
van eenen jongen der derde klas;
zy is dees:

Zamenpraak tusschen Jaap en Jan.

Jaap. Gonden dag Jan!

Jan. bare gonden dag Jaap!

Jaap. Hou gait joe?

Jan. Gou in order, hou gait joe?

Jaap
Pijt

Antw.

Jaap. Ook goud ien order.

Jan. Hou gait joen vrouw en kinder?

Jaap. Ook nog goud vlieg, grontenis!

Jan. won is t mooi meer!

Jaap. Ja, namiddag anennen de boeren dat t klundert.

Jan. Hou is t, heije t wilsaad al t hoed?

Jaap. See wie hebben nog vief graas boets.

Jan. Moije namiddag ook meer an gang?

Jaap. Ja wis.

Jan. Heije ook van de zaadmart heurt?

Jaap. Ja Klaas zee gister dat t mig seit beter mas.

Jan. De zaadmart, lopt ook weer tegen.

Jaap. Ja, is heb nog yn peljke koolzaad, daar konk zes gulden veur kriegen, maar dat wolk nog niet down.

Jan. Hou is van t jaar mit t koolzaad? t schudt wis niks!

Jaap. See, want ik heb vief graas had, en as t dertig mud krieg dan valt mie tou.

Jan. Dat is toch ein lukbeetje, maar zes mud van t gras en den nog maar zes gulden veur t mud dat wordt yn klain gemaaktje, nou, too heb ik lyver garst.

Jaap. Ja ik ook. Heb ie ook wat drinken veur mi, ik heb zoon derst.

Jan. Je mel jaap daar bi joe skait yn tien met soepen, de nap drijt erien, daar ken ie mel wat oet drinken; t is wis nog nyt loer, anders zal t vief joe wat koffie maken.
Boonen is ook meer mis van t jaar jaap!

Jaap

Vragen

Antw.

Jaap. Lek jae orat zeggen, mien boonen bin
t'arbaiden maar evenkas weert, ik
heb legen tyt zegt of hy ze veurde
vyrde part bearbaiden wol, maar
mits den nod ik se naar hoest tou
brengen; maar wat myn je dat
hy dat doen wol, o! Lang myt!

Jan. Ik wil an kom jaar gyn boonen
meer laijen.

Jaap. Kom ik moet meer vol, nod krensk
joe gouden dag.

Jan. Ook gouden dag, grontenif an joen
vrauw en kreender.

Jaap. Dat selk waarnemen.

16. Wie is hun
algemeen karakter
en hunne levens-
wyze; welke zijn
hunne zeden en
gewoonten?

16. In het algemeen oprecht, mensch-
lievend ondernemend, arbeidzaam
en zuinig; hunne levenswyze
in het algemeen eenvoudig. De
tyd van opstaan is by het boeren-
volk meestal 3, 4 e 5 uur, die der
dorpbewoonders onbepaald. De tyd
van eten wordt hier door het luiden
der klok aangekondigd, zynde het
ontbyt des morgens om 8 uren,
het middag eten om 12 uur en
het avondeten om 6 uur in het
zomer halfjaar, terwyl in het
winter halfjaar alleen het mid-
dageten om 12 uur op gelijke wyze
wordt aangekondigd. De Heik Run
groont een boer die op zyne zomer-
woning een klein forcentje heeft
waan in een klokje hangt, het
melk door hem gebruikt wordt
om

om voor zyn volk den tyd van eten
aan te kondigen.

De gebruiken by het trouwen zyn
zeer gering en geschieden in tegen-
woordigheid van ouders of vragden
alleenlyk voor den burgemeester in
het gemeente huis alhier en niet
in de kerk. De plegtigheden by het
begruven zyn mede zeer eenvoudig
het begraven zelve geschiedt onder
het luiden der klok om of terstond
na 12 uur, wordende het lyk gevolg
door de naaste vrienden eenmaal
om de kerk gedragen en dan by gezet.
De maaltijden welke daarna aan
het sterfhuis gegeven worden be-
staan gewoonlyk alleen in het
genieten van wittebrood en zysten-
bry, terwyl na den maaltyd bier
en daarna koffy gedronken wordet,
hiermede is alles afgedaan en
het Gezelschap scheidt zich.

De tyd van het naar bed gaan
is in het algemeen by het boeren
volk terstond byna na het eten.
Hunne vermaken en uitspan-
ningen zyn harddraven, ker-
missen, paarde- en beestemarkten
en des winters schaatsensyden.

De wyse van bezoeken is zeer een-
voudig en min kostbaar, by de boer

bestaat

bestaat een dagelijks gastmaal uit
 meelspijze, veeltyds geroken, meel ten
 minste dagelijks, verders aardappelen,
 erwten; somtyds by sommigen ook nog
 kleinigheden als rydt of pruimen, ter-
 myl men spek en vleesch niet moet
 vergeten; op een avondbezoek, zelfs
 by de rijkste boeren, gebruikt men
 niet dan chocolade met befhuite,
 en daarna koffy, termyl eindelijk
 een weinig genever door de mannen
 en branderys door de vrouwen gebruikt
 wordt tot afscheid. Zulke avondbe-
 zoeken worden hier in des winters
 veelvuldig gedaan, meestal des Don-
 dags avond, durende dikwyls tot
 namiddernacht, verwetken gezellig-
 heid en vriendschap en tevens rei-
 nige kosten. Hunne tafel is ook
 heel eenvoudig, wondende de meeste
 spijzen met gort en aardappelen, ver-
 mengd, als ook worden hier veel bry-
 gegeselen, zoo wel des morgens
 als des avonds. Op het Kers-
 en Sint-Nikolaasfeest heeft men hier
 twee dagen, op welke men ter
 kerk gaat en ook zelfs de derde
 dag brandt zonder verbeid door-
 gebragt, zoo dat niemand op
 dien dag arbeiden wil, ja ook
 zelfs geen dagloon daartoe uitgaat.

Even zoo handelt men ook op dien dag, maar op de Roomsche Katoelken vastenavond houden.

17. Welke plaatsen
op byzondereheden
zijn u nog bekend
die onder geene
der vorige vra-
gen kunnen
beantwoord worden?

17. Oudtyds stond te Adorp een on-
ouden dikken toren, weening hooger
dan de kerk, doch zeer sterk en met
schietgaten voorzien.

De Harstens stond oudtyds een
kleine burgt, zynde bewoont ge-
weest door de Ordmans die daar
voor hune bekening ook een
kapel hadden en waarin zy drie
malen des jaars dienst lieten doen,
n.l. op den tweeden Kerst. Paasch-
en Pinksterdag. Deze burgt werd
afgebleten in het jaar 1736, maar
de kapel bleef staan, teryl de
Predikant van Adorp alle jaren
op die tyden aldaar moest prediken.
Deze kapel werd echter niet meer
onderhouden, kwam dus in verval en
is in 1795 verkocht en afgebleten.

De klok welke thans te Adorp hangt
is toen van Harstens naar Adorp over-
gevoerd en in de aldaar toen nieuws
getimmerde tonen geplaatst en
de Adorper klok of schoon grooter
en zwaarder zynde doch van flechter
klank, werd als toen verkocht.